

Juridiska fakultetskansliet

Finansdepartementet

Remiss av Uppgiftsskyldighet för vissa e-legitimationsföretag

I promemorian föreslås en uppgiftsskyldighet för företag som tillhandahåller e-legitimationer. De brottsbekämpande myndigheterna avses få möjlighet att vända sig direkt till ett e-legitimationsföretag för att inhämta information om en persons e-legitimationsanvändning mot finansiella företag. I praktiken handlar det om användning av Bank-ID och Freja plus.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet avstyrker att förslaget läggs till grund för lagstiftning. Utredningen uppvisar betydande brister rörande förslagets genomförande och konsekvenser. Därtill ökar risken för betydande intrång i enskildas personliga integritet.

Ett remissyttrande i ett ärende som detta, vilket direkt berör grundlagsskydd och EU-lagstiftning motiverar omfattande utredning. Fakultetsnämnden väljer dock att endast påvisa tre, var för sig avgörande argument till varför förslaget bör avvisas.

1. Vad förslaget innebär är oklart.
2. Konsekvensanalysen är bristfällig och spekulativ.
3. Förslaget ökar risken för integritetskränkningar och urholkar etablerade grundlagsskydd.

1 Oklarheten

Vilka data som ska omfattas av uppgiftsskyldigheten är oklart. Det anges att skyldigheten ska "begränsas till att endast avse uppgifter om enskildas förhållanden till finansiella företag" samtidigt som det framhålls att "de uppgifter som omfattas av uppgiftsskyldigheten kan variera från fall till fall". Eftersom det uteslutande är fråga om digital hantering och de datapunkter som varje användning av e-legitimation genererar är omfattande blir arbetet med att hantera en varierande uppgiftsskyldighet omfattande. Vagheten reflekteras även i skrivningar som "beroende på vad det är fråga om för uppgifter [och hur uppgifter inhämtas] kan därför behövas mer detaljerad reglering av hur uppgiftslämnandet ska ske" samt även följande skrivning: "Det ankommer på e-legitimationsföretagen och de brottsbekämpande myndigheterna att tillsammans upprätta

rutiner och system som möjliggör ett effektivt informationsutbyte.” I kommentaren till den föreslagna 2 § anges därtill att ”det kommer *i första hand* vara fråga om uppgifter som rör enskildas användning av e-legitimation mot ett finansiellt företag” samt att ”*den föreslagna bestämmelsen utgör inte något hinder mot att e-legitimationsföretag på frivillig väg lämnar fler uppgifter än vad som omfattas av uppgiftsskyldigheten.*” (Kursiveringar tillagda).

Det är obestridligt att olika sätt på vilka ett system av detta slag utformas kommer att generera olika rättsliga konsekvenser. Fakultetsnämnden finner att utredningens vaghet, och i vissa fall motstridiga skrivningar, innebär att det inte går att förstå hur ett system av detta slag kommer att manifesteras sig. Det går därför inte heller att utvärdera.

2 Konsekvensanalysen

Utredningen anger att ”de föreslagna bestämmelserna om uppgiftsskyldighet för e-legitimationsföretag förväntas effektivisera arbetet med att bekämpa *alla former av brott*” (med vilket avses brott i vilka straffskalan ingår fängelse i ett år eller mer). (Kursivering tillagd). Specialstraffrätten oräknad torde förslaget därmed omfatta ca 250-275 olika brottstyper. Närmare förklaring eller exemplifiering av hur arbetet förväntas effektiviseras saknas. Ej heller redovisas någon statistik eller beräkningar, vare sig för insamlade uppgifter eller förväntad effekt. Denna avsaknad av kontrollerdata (d.v.s. storleken på problemet och i vilken utsträckning de brottsbekämpande myndigheterna hitintills misslyckats i sitt arbete på grund av de hinder som förslaget avses undanröja) innebär att effekten över tid inte kommer att kunna mätas. Med vissa självklara undantag rörande ekonomisk kriminalitet är det för fakultetsnämnden oklart varför och på vilket sätt bekämpningen av merparten av de brott som omfattas förväntas effektiviseras.

Förslaget handlar om hantering av datamängder som omfattar ekonomiska transaktioner. Enligt utredningen har 99.9 % av folkbokförda vuxna i Sverige bank-id. Följaktligen handlar detta dagligen om miljontals transaktioner. Eftersom en meningsfull uppgiftsskyldighet bland annat måste innefatta vilka som är mottagare av betalningar omfattas därför också en oräknelig mängd känsliga personuppgifter (t.ex. avgifter till fackföreningar, ideella organisationer, politiska partier, kostnader för hälso- och sjukvård.). Därtill går att utläsa tidsangivelser och platsinformation. Mängden överskottsinformation som det nu aktuella systemet kan generera är utomordentligt stor.

Utredningen tillstår följaktligen att ”förslagen om uppgiftsskyldighet kan ... innebära viss ökad risk för intrång i enskildas personliga integritet” men drar slutsatsen att ”konsekvenserna för enskilda i form av integritetsintrång anses vara *proportionerliga och motiverade* i förhållande till de brottsbekämpande myndigheternas behov av uppgifter från de berörda företagen.” (Kursiveringar tillagda).

Mot detta måste anmärkas att proportionalitet i juridiska sammanhang handlar om att väga (balansera) olika intressen mot varandra. Processen förutsätter någon form av viktning, d.v.s. undersökning och jämförelse av identifierbara delmoment eller kvantifiering. En sådan analys går inte att finna i det förelagda förslaget.

3 Risker

Fakultetsnämnden ifrågasätter inte att intentionerna hos de som står bakom förslaget är goda. Det går dock inte att bortse från att detta är ett mycket riskfyllt förslag. Om förslaget genomförs tillskapas ett kontrollinstrument som i förlängningen gör det möjligt att kontrollera hela befolkningens ekonomiska hantering och livsföring i detalj. I närtid är

detta inte en akut fara, men makthavare kommer och går och historien är entydig, vad som är rent, mjöl och påse varierar över tid. Ibland dramatiskt.

Konstruktionen att tillämpningen avses vara kopplad till vad som är brott med minst ett års fängelse i straffskalan gör det också enkelt att bredda användningen genom att justera upp straffskalorna i de brott som det nuvarande förslaget utesluter. En annan möjlighet som öppnar sig är att det kommer att gå att införa nya brottstyper med straffskala som omfattar ett års fängelse. En samtida utblick mot omvärlden visar att det kan gälla förbud mot arrangerande eller deltagande i vissa aktiviteter, jämställdhetsarbete eller egentligen vad som helst. På detta sätt kan grundlagsskydd för bland annat integritet och yttrandefrihet successivt urholkas på ett nära nog omärkligt sätt. Yttrandefriheten eftersom alla som medverkar i verksamheten ska kunna åläggas tystnadsplikt, vilket även inskränker den grundlagsskyddade meddelandefriheten.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av prodekanus, professor Pernilla Leviner. Yttrandet har beretts av professor Peter Wahlgren. Föredragande har varit utredare Karolina Alveryd. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Pernilla Leviner

Karolina Alveryd